

**UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”**  
**Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate**



Dr. Cristian BĂHNĂREANU

**ROLUL ORGANISMELOR  
INTERNAȚIONALE  
ÎN MANAGEMENTUL CRIZELOR  
ÎN REGIUNEA MĂRII NEGRE**

**© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate  
Universității Naționale de Apărare „Carol I”**

- *Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS*
- *Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorului*

**Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”**  
**București, 2008**

**ISBN 978-973-663-683-7**



## CUPRINS

<b>Argument</b> .....	5
<b>1. Repere teoretice</b> .....	7
1.1. Criza și conflictul.....	7
1.2. Analiza de conflict.....	11
<b>2. Principalele crize și conflicte</b>	
<b>din regiunea extinsă a Mării Negre</b> .....	15
2.1. Abhazia.....	16
2.2. Osetia de Sud.....	20
2.3. Nagorno-Karabah.....	24
2.4. Transnistria.....	28
2.5. Eforturi de reglementare ale separatiștilor.....	32
<b>3. Implicarea organismelor internaționale</b> .....	37
<b>Concluzii și propuneri</b> .....	52

## The Role of International Organizations in Crisis Management from Black Sea Region

### Summary

• Foreword • Theoretical considerations \* *Crisis and conflict* \* *Conflict analysis* • Main crises and conflicts in the Wider Black Sea Area \* *Abkhazia* \* *South Ossetia* \* *Nagorno-Karabakh* \* *Transdnistria* \* *Separatists' settlement efforts* • Involvement of the international organizations • Conclusions and proposals

### Abstract

This paper is a scientific approach of the problems of crises and conflicts management. The analysis tries to explain the reasons and nature of frozen conflicts in the Wider Black Sea Area, the direct and indirect involved actors, and the actions already taken for their settlement.

First chapter presents some theoretical aspects about concepts of crisis and conflict and their management and also about conflict analysis. Second chapter of the paper is dedicated to a presentation of frozen crises and conflicts from Black Sea area, especially their nature, involved actors, military situation, and peace negotiations. This part is completed with the actions taken by separatists' leaders. Third chapter is focused on analyzing the role and involvement of the regional and international security organizations – UN, NATO, EU, OSCE etc. – in the crises management process and conflicts prevention in this region.

The paper elucidates many aspects of what are frozen conflicts today. The central idea is that the accent may be placed not only on cooperation's development, but on its strengthening.

## ARGUMENT

În istoria umanității, inclusiv a regiunii Mării Negre, criza și conflictul au rămas unele dintre aspectele esențiale ale existenței. Unele entități au declanșat crize și s-au angajat în conflicte atacând pentru a destabiliza, controla sau cuceri, în timp ce alții au făcut-o pentru a se apăra.

Prin urmare, crizele și conflictele nu reprezintă ceva nou pentru problematica contemporană. Pe de o parte, războiul tradițional dintre state și-a redus prezența pe scena internațională, cu toate că el rămâne oricând posibil datorită permanentei dezvoltări a mijloacelor de luptă și formelor de organizare militară sub impactul revoluțiilor informatică și tehnologică. Pe de altă parte, au luat amploare conflictele interne, cu obiective secesionist-teritoriale, politico-religioase și economice. În același timp, au proliferat diferitele forme de acțiuni de pace și s-a ajuns la „războaie teroriste” locale, regionale și globale.

Crizele și conflictele din zona Mării Negre au adânci rădăcini în istoria regiunii, unde state au apărut și au dispărut, dar populația a rămas<sup>1</sup>. Depinzând de perspectivă, ele au la bază motive cunoscute, date de diversitatea etnică a regiunii, și toate vizează modificarea unor granițe. Problematika gestionării crizelor și prevenirii/soluționării conflictelor din zona Mării Negre a fost și este intens studiată de numeroși specialiști și analiști și constituie o preocupare majoră atât pentru statele direct implicate, cât și pentru diversele puteri și organizații regionale și internaționale interesate de pacificarea regiunii.

---

<sup>1</sup> Mircea Mureșan, Gheorghe Văduva (coord.), *Criza, conflictul, războiul*, volumul I, Ed. UNAp „Carol I”, București, 2007, pp. 238-239.

Din analizele și evaluările efectuate au reieșit o serie de aspecte mai mult sau mai puțin importante în procesul de gestionare a problemelor de natură politico-militară, economico-socială și ecologică din regiune. Pe de o parte, a devenit evident faptul că problema nu poate fi rezolvată prin negocieri între entitățile secesioniste și statele din care s-au desprins. Pe de altă parte, se pare că niciun actor statal sau organizație nu deține singur(ă) toate soluțiile la problemele din această zonă cu specific și dinamică proprie. Astfel, ținând cont de faptul că instrumentele și politicile ce pot fi adoptate pentru gestionarea crizelor și prevenirea conflictelor nu s-au modificat substanțial, rezultă că numai *cooperarea multilaterală* reprezintă calea cea mai indicată pentru construirea încrederii, sporirea dialogului și întărirea relațiilor în vederea atingerii obiectivelor de stabilitate și securitate. În cadrul acestui proces fiecare stat trebuie să aibă un cuvânt de spus și, în același timp, să nu se simtă amenințat.

În studiul de față, ne propunem să descifrăm cauzele și natura conflictelor înghețate din regiunea extinsă a Mării Negre, actorii direcți și indirecti implicați, acțiunile întreprinse până în prezent pentru reglementarea acestora. În final, vom încerca să schițăm unele soluții ce pot aplicate pentru fiecare caz în parte, cu speranța că am adus un plus de cunoaștere în această problematică complicată a gestionării crizelor și prevenirii/soluționării conflictelor.

## Capitolul 1 Repere teoretice

### 1.1. Criza și conflictul

Orice analiză, evaluare sau prognoză de securitate operează cu o serie de concepte specifice. Criza și conflictul apar constant în orice societate ca urmare a complexității și imperfecțiunilor acesteia, însă pot fi, în general, prevenite, gestionate, controlate, contracarate, soluționate etc.

*Criza* poate fi definită ca „un incident sau situație (dificultăți, tensiuni etc.) care implică existența unei amenințări la adresa unei națiuni, a teritoriilor acesteia, cetățenilor, instituțiilor, infrastructurilor sau intereselor sale vitale, care evoluează rapid și creează premise de natură diplomatică, economică, politică sau militară ce obligă la analiza angajării resurselor și a forțelor pentru a realiza obiectivele de securitate națională”<sup>2</sup>. Tipurile de criză acoperă toate domeniile activității umane: politică, economică, socială, ecologică etc.

Criza, în cele mai multe cazuri, este generată de faptul că factorii responsabili scapă de sub control majoritatea sau toate pârghiile activității și proceselor politico-diplomatice, economice, militare etc., ceea ce duce la disfuncționalități minore și/sau majore ale modului de organizare a unui sistem. Ieșirea din criză se face fie prin schimbarea structurală a sistemului, fie prin importante modificări adaptative ale structurii sale<sup>3</sup>. În aceste condiții, gestionarea crizei reprezintă un set de acțiuni ce pot fi luate de autorități și/sau de structurile regionale sau internaționale cu competențe în domeniu pentru

<sup>2</sup> US Department of Defense, *JP 1-02. DOD Dictionary of Military and Associated Terms*, 12 aprilie 2001 (actualizat la 4 martie 2008), [www.dtic.mil/doctrine/jel/doddict/data/c/01404.html](http://www.dtic.mil/doctrine/jel/doddict/data/c/01404.html).

<sup>3</sup> Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu (coord.), *Dicționar de sociologie*, Ed. Babel, 1993, p. 144.

stăpânirea unei situații de criză și evitarea potențialelor efecte distrugătoare asupra sistemului respectiv. De regulă, etapele gestionării unei crize sunt: prevenire, identificare, schimb de informații, coordonare, luarea deciziei. Astfel, odată ce măsurile de prevenire a crizei au eșuat, iar entitatea respectivă intră în impas, este nevoie de identificarea caracteristicilor precise ale problemelor ce au generat criza și a posibilelor efecte cât mai clar posibil. Schimbul de informații între autorități este deosebit de necesar, iar coordonarea se impune pentru a decide cele mai potrivite acțiuni ce vor fi întreprinse. În practică, aceste etape se pot suprapune, mai ales în cazul crizelor cu un ritm rapid de desfășurare.

Stabilirea eficienței sau ineficienței gestionării unei crize este o problemă deosebit de dificilă. Succesul unei astfel de misiuni de gestionare ar trebui să se bazeze pe atingerea a cel puțin două obiective. În primul rând, operația de gestionare trebuie să prevină reluarea ostilităților armate între părțile beligerante, știut fiind faptul că menținerea unui acord de încetare a focului reprezintă funcția primară a oricărei entități implicate și o condiție esențială în încercarea de reconciliere a părților. În al doilea rând, misiunea respectivă trebuie să faciliteze o soluționare finală pașnică a disputei. Această întreprindere poate constitui, adesea, o sarcină foarte grea, deoarece, chiar dacă principalele surse generatoare ale disputei pot fi soluționate, amenințarea cu izbucnirea unei noi dispute este permanent prezentă.

În acest context, etapele de parcurs pentru succesul oricărei misiunii de gestionare a unei crize sunt:

- identificarea riscurilor și vulnerabilităților de orice natură;
- centralizarea constatărilor, formularea priorităților și a măsurilor recomandate;
- implementarea măsurilor recomandate.

În plus, ciclul trebuie repetat prin alte reevaluări pentru a identifica noi domenii cu potențiale constrângeri și probleme, noi surse de vulnerabilități etc. Nesoluționarea cât mai rapidă a unei crize duce, adesea, la un izbucnirea unui conflict.

Înțelesul conceptului de *conflict* este redus, în general, la conflictul armat – luptă armată sau ciocnire între grupări organizate în cadrul unei națiuni sau între națiuni cu scopul atingerii unor obiective politice sau militare limitate<sup>4</sup> –, chiar dacă sfera sa de cuprindere este mult mai largă. Din punct de vedere al științelor socio-umane, conflictul este o manifestare a unor antagonisme deschise între două entități, individuale sau colective, cu interese incompatibile pe moment, în privința deținerii sau gestionării unor bunuri materiale sau simbolice. Interesele divergente pot provoca, în cadrul aceleiași colectivități, confruntări ale unor categorii de indivizi cu statusuri și roluri diferite, iar la nivel național și internațional, înfruntarea dintre grupări religioase, naționale sau etnice, clase sociale, instituții sociale și state.

Orice conflict din regiunea extinsă a Mării Negre, indiferent care i-ar fi cauza, are elemente de competiție geopolitică și geoeconomică. Astfel, un astfel de conflict poate fi redus la o ciocnire între forțele „pro-occidentale” și „anti-occidentale” sau „pro-ruse” și „anti-ruse”. Pentru ca un conflict să devină așa-zis „înghețat” trebuie îndeplinite cumulativ două condiții: partea terță implicată este mult mai puternică decât părțile aflate în dispută și locul de desfășurare a conflictului este nesemnificativ strategic<sup>5</sup>. Am putea adăuga și lipsa violențelor la scară mare. În cazul studiului de față, considerăm că un *conflict înghețat* reprezintă o dispută/criză nesoluționată,

---

<sup>4</sup> US Department of Defense, *op. cit.*, [www.dtic.mil/doctrine/jel/doddict/data/c/01201.html](http://www.dtic.mil/doctrine/jel/doddict/data/c/01201.html).

<sup>5</sup> Kevin G. Kennelly, *The role of NATO and the EU in resolving frozen conflicts*, Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California, December 2006, p. 2.

aflată într-o stare latentă, de echilibru, care poate izbucni oricând. Într-o astfel de situație, dinamica conflictului este conservată, rămâne neschimbată.

Prevenirea conflictelor se asociază cu acțiunile proactive ale comunității internaționale de calmare și soluționare a situației înainte de a escalada în violență, precum: prevenirea apariției conflictului violent și identificarea mijloacelor non-violente de rezolvare a tensiunilor, stoparea răspândirii conflictelor în desfășurare, descurajarea reizbucnirii violenței<sup>6</sup>. Soluționarea conflictelor trebuie să se întemeieze pe încetarea oricăror ostilități, reîntoarcerea refugiaților și reluarea relațiilor normale între cele două părți.

Întrucât prin prevenirea și soluționarea conflictelor este menținut echilibrul sistemelor sociale, unii specialiști consideră conflictul ca fiind procesul fundamental al mișcării sociale. Atât în cadrul grupurilor, cât și în cadrul întregului sistem social, conflictul produce: o schimbare ale cărei consecințe pot fi crearea sau revitalizarea cadrului normativ în care are loc competiția; formarea de structuri pentru consolidarea noului cadru; stimularea căutării de aliați și de noi asocieri ale grupului; stimularea, în cadrul grupurilor aflate în conflict a schimbărilor orientate spre realizarea concomitentă a unei coeziuni și integrări mai mari și crearea premiselor pentru noi conflicte interne și lupta pentru putere.

Ca în cazul majorității crizelor și conflictelor de pe mapamond, cele înghețate din regiunea Mării Negre sunt rezultatul unui complex de factori<sup>7</sup> ce întrețin sau alimentează disputele și antagonisme, precum:

---

<sup>6</sup> Reports of the Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict, [www.carnegie.org/sub/research](http://www.carnegie.org/sub/research), apud Sanam Naraghi Anderlini, Victoria Stanski, *Conflict Prevention*, p. 1.

<sup>7</sup> Pyt S. Douma, *The Origins of Contemporary Conflict. A Comparison of Violence in Three World Regions*, Netherlands Institute of International Relations Clingendael, September 2003.

–*factori interni*: procesele implicate în formarea statelor și a națiunilor; rolul buneii guvernări, democrației, drepturilor omului, drepturilor minorităților; rolul factorilor etno-culturali; rolul forțelor armate; proliferarea armelor în interiorul statelor; sărăcia sau inegalitățile socio-economice; distribuția teritorială/etnică a creșterii economice; performanța indicatorilor umani; natura (non)discriminatorie a politicilor socio-economice guvernamentale etc.

–*factori externi*: aranjamentele regionale de securitate; asistența militară externă (inclusiv comerțul cu armament); ajutorul financiar pentru părțile implicate; intervențiile economice externe; programele de ajustare structurală; condițiile impuse de către donatori sau instituțiile financiare internaționale părților conflictuale etc.

Prin urmare, la nivel teoretic, fenomenologia crizelor și conflictelor lumii a fost studiată în cele mai mici amănunte și s-au formulat tot felul de politici, strategii, modele, mecanisme, instrumente de gestionare și prevenire. Însă aplicarea acestora în practică ne dezvăluie, adeseori, un element nou ce nu a fost luat în calcul, finalul nefiind întotdeauna cel dorit: gestionarea crizelor și prevenirea/soluționarea pașnică a conflictelor.

### **1.2. Analiza de conflict**

Literatura de specialitate a consacrat mai multe tipuri de analiză ce poate fi aplicată pentru a descifra comportamentul statelor în materie de politică externă. Astfel, analizele de actor, de conflict, de situație sau eveniment sunt indispensabile pentru reconstituirii întregul pe care dorim să-l înțelegem.

Analiza de conflict se pretează cel mai bine scopurilor acestui studiu și anume înțelegerea mecanismelor și proceselor ce guvernează actuala stare de instabilitate din regiunea extinsă a Mării Negre. O astfel de analiză reprezintă studiul sistematic

al profilului, cauzelor, actorilor și dinamicii conflictului<sup>8</sup>. Prin urmare, obiectul și sfera analizei trebuie centrate pe elementele de mai sus ale conflictului pe care dorim să-l studiem.

*Profilul* conflictului se referă la o scurtă caracterizare a contextului în care va fi plasată intervenția:

- geografia fizică, formarea populației, istoria recentă, structura politică și economică, compoziția socială, mediul, poziția geostrategică;

- alegeri, procese de reformă, descentralizare, construirea de infrastructuri noi, perturbarea rețelelor sociale, lipsa de încredere, întoarcerea refugiaților și a persoanelor strămutate în interiorul țării, victime în rândul armatei și civililor, prezența forțelor armate, zone minate;

- zone care se află sub influența unor factori specifici, fronturile din jurul zonelor cu resurse naturale, zone cu infrastructură și linii de comunicații importante, zonele cu populații marginalizate sau excluse din societate;

- evenimente critice, eforturi de mediere, intervenții externe.

*Cauzele și factorii principali* care contribuie la conflict și la pace trebuie identificate pentru a se putea elabora o abordare constructivă, astfel:

- cauze structurale ale conflictului: guvernarea nelegitimă, lipsa participării în viața politică, absența oportunităților economice și sociale egale, inechitatea accesului la resursele naturale, proasta guvernare etc.;

- cauze proximale ale conflictului: lipsa de control al sectorului de securitate, proliferarea armelor ușoare, încălcarea drepturilor omului, rolul destabilizator al țărilor învecinate, rolul diasporei etc.;

- factori declanșatori care contribuie la

---

<sup>8</sup> Vezi capitolul 2 din \*\*\*, *Conflict-sensitive approaches to development, humanitarian assistance and peace building: tools for peace and conflict impact assessment*, 2004, [www.conflictsensitivity.org/node/8](http://www.conflictsensitivity.org/node/8).

izbucnirea/escaladarea mai accentuată a conflictului: alegerile, arestarea/asasinarea unui lider sau politician cheie, seceta, inundațiile, prăbușirea bruscă a economiei, lovituri militare etc.;

- factori noi care contribuie la prelungirea dinamicii conflictului: radicalizarea părților implicate, formarea de grupări paramilitare, dezvoltarea economiei de război, agravarea încălcării drepturilor omului, disponibilitatea armelor etc.;

- factori care contribuie la pace: canalele de comunicare între părțile adverse, procesul de demobilizare, programele de reformă, angajamentul societății civile de a susține pacea, politicile împotriva discriminării etc.

Înghețarea, tergiversarea, darea uitării sau nesoluționarea conflictului poate să genereze noi cauze, precum circulația armelor, economia de război, cultura violenței, care, desigur, contribuie la prelungirea stării conflictuale.

*Actorii* implicați pot fi entități care întrețin conflictul, care sunt afectate pozitiv sau negativ de acesta, precum și entități care s-au angajat să soluționeze conflictul. Acești actori trebuie stabiliți și evaluați în funcție de scopuri și interese, poziții, capacități, relații cu celelalte entități. De asemenea, este necesară identificarea resurselor pentru pace existente, precum: instituțiile, organizațiile, mecanismele și acțiunile construite în vederea soluționării conflictelor și divergențelor de interese. Această categorie trebuie evaluată din punct de vedere al capacității lor de gestionare a crizelor și prevenire/soluționare a conflictelor, al legitimității lor și al rolurilor pe care le pot adopta în situația respectivă.

*Dinamica* conflictului se referă la o evaluare a ceea ce se poate întâmpla în continuare în contextul dat, într-un interval de timp anume, pe baza analizei profilului, cauzelor și actorilor conflictului. Pentru aceasta este necesar să vedem care sunt tendințele actuale ale conflictului, care sunt oportunitățile de

acțiune și factorii care le sprijină, cum pot fi consolidați aceștia, ce scenarii pot fi elaborate etc.

Analiza conflictului furnizează baza pentru înțelegerea interacțiunii dintre intervenție și context. Mai precis, ea servește la elaborarea de intervenții noi, la monitorizarea interacțiunii dintre context și intervenție și, nu în ultimul rând, la măsurarea interacțiunii intervențiilor și a dinamicii conflictului în care sunt situate.

Cu toate acestea, dinamica conflictelor este mult prea complexă și instabilă pentru a putea fi lămurită în totalitate printr-un singur proces de analiză. Constatările rezultate în urma analizei pot constitui baza de acțiune, chiar dacă unele aspecte rămân neclare. Apariția unui semn de întrebare semnalează prezența unor puncte cruciale.

În capitolul următor, vom încerca aplicarea acestei metode de analiză în cazul conflictelor înghețate din spațiul extins al Mării Negre. Credem că evaluarea tuturor acestor aspecte va permite descifrarea actualelor tendințe și posibilelor acțiuni și soluții ce pot fi aplicate pentru rezolvarea conflictelor respective.

## Capitolul 2

### Principalele crize și conflicte din regiunea extinsă a Mării Negre

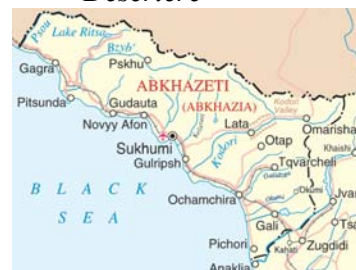
Acum 18 ani, odată cu destrămarea Uniunii Sovietice, patru entități geopolitice (mini-state) au apărut în regiunea extinsă a Mării Negre<sup>9</sup>: Abhazia, Osetia de Sud, Nagorno-Karabakh și Transnistria. În urma unor războaie sângeroase cu „guvernele-mamă”, ele au reușit să mențină controlul asupra propriului teritoriu. Însă, regiunile secesioniste respective nu sunt recunoscute ca state suverane de către comunitatea internațională. Într-o oarecare măsură, ele au rămas dependente politic, economic și militar de Rusia.

Și în prezent, ele continuă să lupte pentru recunoaștere – demersurile lor intensificându-se odată cu declararea independenței Kosovo –, și sfidează eforturile internaționale de soluționare negociată a acestor confruntări etno-politice. Cu toate că din anul 1994 n-au mai avut loc lupte armate de amploare, această „stabilitate instabilă” – nici război, nici pace – nu poate dura la nesfârșit. Existența entităților secesioniste slăbește statele din care s-au desprins, conducând la instabilitate regională, inclusiv prin apariția unor mari mase de refugiați, a terorismului și crimei organizate, a corupției etc. Mai mult, enclavele sunt zone propice pentru trafic de arme, contrabandă cu alcool și tutun, comerț cu bunuri contrafăcute etc. Pe de altă parte, aceste activități ilegale aduc o mulțime de bani ceea ce nu stimulează actorii ce beneficiază direct sau indirect să reglementeze situația, ci dimpotrivă.

<sup>9</sup> Mai nou, a început să se uziteze noțiunea de *Marele Bazin al Mării Negre*, adică regiunea Europei care reunește state interesate de dezvoltarea colaborării în sfera economiei și a securității, legate de tradiții istorice și culturale comune.

### 2.1. Abhazia

#### Descriere



Abhazia este o republică autonomă situată în nord-vestul Georgiei, între țărmul Mării Negre și vestul Munților Caucaz, ce acoperă o suprafață de 8.600 km<sup>2</sup>. Teritoriul este predominant muntos – 75% înălțimi alpine și subalpine –, marea majoritate a localităților fiind situate în depresiuni și zonele de coastă. Clima este blândă, fiind o destinație populară de vacanță (cunoscută ca „riviera georgiană”) în anii '80. Republica este, de asemenea, renumită pentru produsele sale agricole, în special ceai, tutun, vin și fructe.

Din punct de vedere demografic, Abhazia a suferit schimbări semnificative față de anii '90. Ultimul recensământ din perioada sovietică (1989) reliefa o populație de aproximativ 525.000 de locuitori, din care 46% georgieni și doar 18% abhazi. În prezent, populația se cifrează la aproape 216.000 de locuitori, majoritatea de religie creștină sau islamică.

#### Natura conflictului

Teritorială, intrastatală – declarația de independență a Georgiei față de Uniunea Sovietică din aprilie 1991 n-a fost prea bine primită de republica autonomă georgiană Abhazia. Accentuarea naționalismului din Georgia, care a dus la această declarație, era considerată o amenințare la adresa minorităților etnice din această țară, în special populația abhază. Astfel, în data de 23 iulie 1992, liderii abhazi au proclamat suveranitatea statală. Imediat, pe 25 iulie, Consiliul de Stat georgian a invalidat declarația de independență a Abhaziei. Mai mult, independența de facto a regiunii separatiste nu este recunoscută de comunitatea internațională.



### *Actorii implicați*

- non-statali: separatiștii abhazi (forțele numărau 1.500 de oameni în anul 2007);
- statali: Georgia (forțe de 21.150 oameni), Federația Rusă (forțe de 1.500 oameni);
- terți: ONU – prin misiunea de monitorizare din Georgia (UNOMIG); Comunitatea Statelor Independente (CSI) – prin forța rusă de menținere a păcii.

*Situația politică actuală* – acord de încetare a focului.

*Prejudicii* – peste 6.090 victime începând cu anul 1992 și circa 240.000 de persoane strămutate.

Ani	Număr victime	Număr total persoane strămutate
2001	>50	>200.000
2002	<150	>200.000
2003	<20	>260.000
2004	<50	~225.000
2005	0	Nu se cunoaște
2006	15	240.000
2007	7	240.000

*Sursa:* Date preluate din The International Institute for Strategic Studies, *Armed Conflict Database*, <http://acd.iiss.org>.

### *Conflictul pe scurt*

După desprinderea de Uniunea Sovietică în 1992, Georgia a trecut printr-un război civil ce a dus la strămutarea a sute de mii de persoane. Luptele au izbucnit imediat ce guvernul de la Tbilisi a desfășurat trupe în zonă (luna august). Susținuți de ruși, separatiștii au fost reușit să izgonească forțele Georgiei din regiune, iar circa 250.000 de etnici georgieni au fost strămutați. Acordul de încetare a focului, din anul 1994, prevedea independența de facto a Abhaziei și o „linie de control” monitorizată de trupe de menținere a păcii ale CSI și observatori ONU. Suportul tacit al rușilor acordat separatiștilor a complicat și mai mult situația și așa tensionată. Rusia și ONU

au mediat negocierile dintre cele două părți pentru un acord de încetare a focului, însă nu s-a ajuns la niciun consens în ceea ce privește extinderea autonomiei Abhaziei sau a statutului georgienilor ce trăiesc aici. Regulat, în zona de conflict, se înregistrează incidente violente.

### *Situația militară*

Implicarea Federației Ruse în problemele guvernelor georgian și abhaz are un impact deosebit în ceea ce privește balanța militară a acestui conflict. Astfel, forțele armate georgiene sunt dotate cu armament de proveniență sovietică și rusă.

Georgia a desfășurat în Abhazia, atât forțe terestre, cât și aeriene, deși puterea aeriană nu pare a fi un factor decisiv în acest conflict. Forțele terestre operează cu vehicule blindate de luptă, inclusiv tancuri T-55 și T-72, transportoare blindate de personal și armament variat de artilerie (sisteme multiple de lansatoare de rachete, mortiere). Forțele aeriene utilizează avioane de atac la sol Su-25 și Su-27.

Forțele abhaze utilizează aproape aceleași sisteme de armament sovietic și rusec. Astfel, ambele părți operează cu avioane de luptă Mi-24 și elicoptere multi-rol Mi-8, ceea ce pune serioase probleme de identificare. De asemenea, trupele abhaze sunt dotate cu tancuri T-55 și T-72, transportoare blindate de personal și piese de artilerie din aceeași clasă cu cele utilizate de georgieni.

Pe de altă parte, se speculează faptul că în rândul forțelor abhaze au fost înrolați ceceni, cazaci, kabardini și moldoveni-ruși sau că forțele ruse au asigurat antrenament militar recruților abhazi în baza de la Gudauta. Mai mult, se susține că trupele terestre ruse din diviziile aeropurtate Pskov și Ryazan au fost trimise în zonă pentru a lupta alături de forțele abhaze.

În regiune sunt desfășurate și trupele ruse de menținere a păcii, forțe ce operează cu transportoare blindate de personal și

vehicule punct de comandă. În plus, în Georgia sunt amplasate trei baze militare rusești dotate corespunzător.

În aceste condiții, se pare că Federația Rusă este principala responsabilă de înarmarea ambelor tabere. De altfel, anumiți indivizi și grupări din Rusia sunt actori semnificativi ai traficului de arme de mică amploare de pe teritoriul fostelor republici sovietice.

### *Negocierile de pace*

Acest conflict a fost soluționat parțial, în aprilie 1994, după cea de-a treia rundă de negocieri sub egida ONU. Înțelegerea încheiată prevedea un acord de încetare a focului și înființarea a două comitete, unul pentru supravegherea reîntoarcerii refugiaților și unul pentru monitorizarea relațiilor din Abhazia și Georgia. De asemenea, se stipula crearea Republicii Abhazia cu propria constituție, steag și imn, dar fără a fi oficial independentă de Georgia. Ambele părți au fost de acord cu desfășurarea forțelor ONU de menținere a păcii, proces ce trebuia decis politic. În schimb, în luna mai a aceluiași an o forță rusă de menținere a păcii a fost desfășurată în zonă sub auspiciile CSI. În aceste condiții, ONU a adoptat pe 21 iulie o rezoluție care aproba prezența trupelor ruse și decidea creșterea numărului de observatori ONU în zonă.

Deși relațiile dintre Georgia și Abhazia au continuat să fie tensionate, conflictul a rămas inactiv și în anul 2007. Partea abhază a sistat toate negocierile după operația militară georgiană din valea Kodori din iulie 2006. Prin urmare, negocierile au rămas suspendate pe tot parcursul anului trecut. Cu toate acestea, cele două părți s-au întâlnit, în februarie 2007, la Geneva sub președinția ONU cu reprezentanții „Grupului de Prieteni” (Franța, Marea Britanie, SUA, Rusia și Germania). Discuțiile au vizat și procesul de pace și modalitățile de promovare a dialogului între părțile aflate în conflict. Părțile nu

au ajuns, încă, la o soluționare definitivă a disputei, dar negocierile vor continua.

## **2.2. Osetia de Sud**

### *Descriere*



Osetia de Sud acoperă o suprafață de 3.900 km<sup>2</sup> în partea sudică a Caucazului. Provincia este separată de munți de regiunea mult mai populată a Osetiei de Nord (teritoriu rusesc) și se întinde aproape până la râul Mtkvari din Georgia. Deși

relieful este destul de muntos – mare parte a regiunii se află la circa 1.000 m deasupra nivelului mării –, economia provinciei se bazează în principal pe agricultură. Deși mai puțin de 10% din suprafață este cultivată, Osetia de Sud este o producătoare importantă de cereale, fructe și vinuri. De asemenea, silvicultura și creșterea vitelor au o pondere importantă în economie. Industria se concentrează mai ales în jurul capitalei Tskhinvali.

În prezent, Osetia de Sud arată ca o „tablă de șah” ocupată de localități intercalate ce formează un arc în jurul capitalei, unde trăiesc numai georgieni sau altele locuite numai de osetini. Satele și orașele georgiene sunt guvernate de autoritățile de la Tbilisi (circa 1/3 din teritoriul Osetiei de Sud), iar cele osetine de Guvernul separatist de la Tskhinvali.

Populația totaliză, la recensământul din 1989, circa 99.000 de locuitori, din care 66,2% osetini și 29% georgieni. În prezent, provincia totalizează aproximativ 70.000 de locuitori, majoritatea creștini.

### *Natura conflictului*

Teritorială, intrastatală – Osetia de Sud a votat pentru

independența față de Georgia la 21 decembrie 1991 și a organizat un referendum la 19 ianuarie 1992. În ambele situații, marea majoritate s-a proclamat în favoarea independenței regiunii și reintegrării acesteia în Federația Rusă. Guvernul georgian a condamnat declarația de independență ca o încercare de a submina integritatea teritorială și suveranitatea statului.

#### *Actorii implicați*

- non-statali: separatiștii sud osetini (forțe de circa 2.000 de oameni în anul 2003);

- statali: Georgia (forțe de 21.150 oameni în anul 2007), Federația Rusă (forțe de 500 oameni);

- terți: Federația Rusă și Osetia de Nord – ca participanți externi în Comisia Mixtă de Control (CMC), comisie care include și reprezentanți din Georgia și Osetia de Sud; OSCE – prezentă în zona de conflict având ca obiectiv promovarea negocierilor dintre cele două părți, monitorizarea activității forței întrunite de menținere a păcii ale membrilor CMC; UE – acordă asistență financiară celor două părți pentru acțiunile din cadrul CMC.

*Situația politică actuală* – acord de încetare a focului.

*Prejudicii* – peste 1.010 victime începând cu anul 1990 și circa 12.600 de persoane strămutate.

Ani	Număr victime	Număr total persoane strămutate
2001	<10	>10.000
2002	0	>10.000
2003	0	>10.000
2004	0	~12.000
2005	12	Nu se cunoaște
2006	10	12.600
2007	1	12.600

*Sursa:* Date preluate din The International Institute for Strategic Studies, *Armed Conflict Database*, <http://acd.iiss.org>.

#### *Conflictul pe scurt*

Conflictul dintre guvernul georgian și regiunea separatistă Osetia de Sud a izbucnit odată cu colapsul Uniunii Sovietice. Intensificarea naționalismului în Georgia a coincis cu înmulțirea cererilor Osetiei de Sud de unificare cu regiunea rusă a Osetiei de Nord. În anul 1990, etnicii osetini au proclamat independența enclavei. Ca răspuns, Georgia a abolit statutul de autonomie, ceea ce a dus, în anul următor, la lupte cu mii de victime și zeci de mii de persoane strămutate. Fostul președinte rus, Boris Elțin, a mediat în 1992 un acord de încetare a focului/ostilităților, iar trupe de menținere a păcii ruse au fost desfășurate în zona de conflict. În timp ce administrația de la Tbilisi făcea eforturi pentru găsirea unei soluții pașnice, guvernul separatist de facto al Osetiei de Sud continua să ceară independența și să refuze orice fel de autonomie în cadrul Georgiei. Suportul tacit al Rusiei a complicat, de asemenea, perspectivele de rezolvare a conflictului.

#### *Situația militară*

Ca și în cazul Abhaziei, amestecul Federației Ruse în treburile guvernamentale ale Georgiei și sprijinul tacit al separatiștilor osetini alimentează tensiunile dintre cele două părți. De asemenea, Osetia de Sud este susținută cu arme, fonduri și voluntari de către Osetia de Nord.

Georgia posedă armament atât de proveniență sovietică, cât și arme moderne rusești. Principala forță a armatei este Garda Națională Georgiană, înființată în anul 1991. În același an, președintele de atunci al Georgiei a decis desfășurarea a 17.000 de militari în Osetia de Sud. Sistemele de arme folosite sunt aceleași cu cele utilizate în Abhazia.

Din punct de vedere militar, Osetia de Sud dispune de Comitetul de Autoapărare (sau Garda Republicii), câteva unități speciale (OMON) și mici detașamente de mercenari. Misiunile OMON sunt menținerea ordinii publice și apărarea capitalei

Tskhinvali și a zonei adiacente de atacurile forțelor georgiene. Deși sunt destul de slab dotate, dispun de: vehicule blindate, lansatoare de rachete, armament antitanc, avioane de atac terestru Su-25 și Su-27, elicoptere Mi-24 etc.

Și în acest caz, se poate afirma că Federația Rusă a contribuit la înarmarea ambelor tabere. Pe de altă parte, forțe de menținere a păcii ruse, georgiene și nord-osetine sunt desfășurate în zonă încă de la începutul anului 1990. Din iulie 1992, o forță rusă de menținere a păcii (circa 1.000 de oameni) acționează în zonă cu transportoare blindate de personal utilizate ca vehicule punct de comandă și au acces la armamentul de artilerie, avioane și elicoptere din cele trei baze de pe teritoriul Georgiei.

#### *Negocierile de pace*

Deși eforturile și negocierile de reconciliere și de rezolvare a disputei dintre cele două părți n-au înregistrat mult timp niciun progres, în iunie 1994 s-a ajuns la o soluție de compromis. Astfel, a fost acceptat un acord de încetare a focului și de retragere a trupelor de pe teritoriul Osetiei de Sud, precum și înființarea unei forțe ruso-georgiană-osetină de menținere a păcii. Soluționarea politică a disputei a rămas, în continuare, o preocupare a actorilor direcți și indirecti implicați.

Orice negocieri au încetat după escaladarea din 2004, iar relațiile dintre cele două tabere au continuat să fie destul de tensionate în perioada următoare. Noi negocieri au avut loc în octombrie 2007, la reprezentanța OSCE de la Tbilisi în cadrul Comisiei Mixte de Control, cu participarea părților aflate în conflict (Osetia de Sud și Georgia), precum și a Osetiei de Nord, Rusiei, reprezentanților OSCE și ai Delegației Comisiei Europene în Georgia. Deși agenda a inclus probleme ca situația din zona de conflict, demilitarizarea regiunii și reducerea tensiunilor, părțile au eșuat să se pună de acord asupra unei

declarații finale. Totuși, s-a convenit asupra continuării negocierilor în formatul Comisiei Mixte de Control.

### **2.3. Nagorno-Karabah**

#### *Descriere*



Nagorno-Karabah are capitala la Stepanakert și ocupă o suprafață de 4.400 km<sup>2</sup> în cadrul Azerbaidjanului. Regiunea este în mare parte muntoasă, acoperită de păduri.

Economia provinciei se bazează în principal pe industria metalurgică și a lemnului, agricultură și materiale de construcții. Viticultura și horticultura, precum și culturile de cereale, constituie domenii

tradiționale și joacă un rol vital în dezvoltarea economică.

În anul 1989, Nagorno-Karabah avea o populație de 192.000 locuitori, din care 76,4% erau armeni, 22,4% azeri, iar restul ruși și kurzi. În prezent, regiunea mai numără doar circa 145.000 de locuitori, predominant creștini.

#### *Natura conflictului*

Teritorială, interstatală cu implicare internațională – Nagorno-Karabah este o regiune în Azerbaidjan cu o populație majoritar armeană. Înainte de anul 1920 Nagorno a fost parte a Armeniei, dar după acordul ruso-turc din anii '20 s-a decis că zona aparține Azerbaidjanului. În timpul erei sovietice conflictul a fost suprimat.

În data de 20 februarie 1988 consiliul regional din Nagorno a decis că regiunea ar trebui integrată în Armenia. Acțiunea a fost urmată imediat de impunerea unui control direct

a Moscovei asupra teritoriului respectiv, care s-a încheiat pe 28 noiembrie 1989. La 1 decembrie al aceluiași an, Armenia a declarat regiunea ca parte a republicii armene unificate.

În anul 1992, părțile direct implicate în conflict s-au modificat: una a dispărut odată cu colapsul Uniunii Sovietice din 1991, iar Armenia susținea că nu mai este interesată de regiune. Această nouă situație nu a rezolvat totuși conflictul, dimpotrivă disputa asupra statului teritorial al Nagorno a devenit și mai intensă.

La 28 decembrie 1991, Nagorno-Karabah s-a autoproclamat republică. În perioada ulterioară, republica separatistă a luptat pentru independență cu noul stat Azerbaidjan. Administrația azeră n-a acceptat declarația, spre deosebire de Armenia, și a impus un control prezidențial direct asupra enclavei. În anul 2005, liderul separatist din Nagorno a declarat din nou că regiunea nu va renunța niciodată la obținerea independenței.

#### *Actorii implicați*

- statali: Armenia (forțe de 38.945 oameni în anul 2007), Azerbaidjan (forțe de 56.846 oameni);

- terți: Federația Rusă, OSCE prin Grupul de la Minsk.

*Situația politică actuală* – acord de încetare a focului.

*Prejudicii* – peste 22.060 victime începând cu anul 1992 și circa 600.000 de persoane strămutate.

Ani	Număr victime	Număr total persoane strămutate
2001	<10	>500.000
2002	<5	>300.000
2003	<15	>600.000
2004	>10	>575.000
2005	10	580.000
2006	15	600.000
2007	13	600.000

*Sursa:* Date preluate din The International Institute for Strategic Studies, *Armed Conflict Database*, <http://acd.iiss.org>.

#### *Conflictul pe scurt*

Disputa asupra statutului provinciei constituie o sursă majoră de conflict între guvernele Armeniei și Azerbaidjanului, pe de o parte, și conducerea autoproclamatei republici Nagorno-Karabah (RNK), pe de altă parte. Populația de etnie armeană, destul de numeroasă, din RNK este nemulțumită de extinderea influenței azerilor în regiune.

Deși Azerbaidjanul și-a asumat controlul Nagorno-Karabah în 1923, colapsul Uniunii Sovietice a declanșat o reînviere a sentimentelor etnice, ce au fost înăbușite prin mijloace militare. Drept urmare, în anul 1991, lupte grele s-au dus între forțele armene și azere. Conflictul a permis forțelor karabah-armene să restabilească controlul asupra Nagorno-Karabah și a altor șapte districte din împrejurimi, considerate zonă de securitate.

După această perioadă nefastă, în regiunea Nagorno-Karabah a început construcția unei entități statale. Majoritatea factorilor de decizie din provincie susțin cu convingere necesitatea independenței totale de Azerbaidjan. Începând cu anul 1992, negocierile de pace sunt purtate în cadrul Grupului de la Minsk al OSCE, format din Rusia, Franța și SUA. În ciuda întâlnirilor regulate, părțile nu au ajuns încă la un acord în ceea ce privește statutul republicii.

#### *Situația militară*

Importurile de arme au avut de suferit ca urmare a embargoului comercial impus, în 1989, provinciei Nagorno-Karabah de către autoritățile azere. Totuși, retragerea trupelor ruse de la sfârșitul anului 1991 a însemnat și furnizarea unei mari cantități de armament forțelor karabahe, ceea ce a contribuit la escaladarea conflictului. Mai mult, la începutul anului 1992, forțele armeano-karabahe au cucerit orașul azer Lachin, punct de legătură a Karabahului cu Armenia, ceea ce a permis aprovizionarea cu arme. Astfel, embargoul impus n-a

mai avut nicio utilitate. Prin acordul de încetare a focului din 1994, forțele armene și armeano-karabahe au câștigat controlul efectiv asupra întregului teritoriu al Nagorno-Karabah și au obligat minoritatea azeră să părăsească provincia.

Forța de auto-apărare karabahă a fost înființată cu scop defensiv în anul 1992, ulterior aceasta să-și dezvolte capacitățile ofensive. În 1998, forța număra circa 22.000 de oameni. Armamentul din dotare, precum arme ușoare, mortiere, lansatoare de grenade etc., provenea din trei surse principale: cel lăsat de forțele sovietice; cel capturat de la armata azeră; cel furnizat de Armenia.

Azerbaidjan și Armenia beneficiază, de asemenea, de armamentul rămas după retragerea trupelor sovietice, inclusiv tancuri, transportoare blindate de personal și piese de artilerie. Ambele state sunt acuzate că ar fi depășit limitele impuse de Tratatul Forțelor Convenționale în Europa din 1992. Și aici, Rusia a contribuit la înarmarea ambelor tabere, karabahă și azeră, cu tancuri T-72 cu tunuri de 125 mm, transportoare blindate de personal, rachete BM-21 Grad etc.

În anul 1999, Rusia a poziționat în Armenia sisteme de apărare aeriană (SAMs) și a desfășurat avioane de luptă MiG-29, lansatoare de rachete Scud-B, blindate etc. Guvernul azer și-a exprimat îngrijorarea că aceste arme ar putea fi transferate forțelor armene, ceea ce ar însemna o amenințare directă la adresa securității Azerbaidjanului. Rusia a susținut că aceste mișcări de trupe sunt pentru a contracara orice amenințare din partea Turciei sau NATO. Ca urmare, relațiile dintre Moscova și Baku s-au deteriorat, iar Azerbaidjanul s-a retras în același an din Tratatul de Securitate Colectivă al statelor CSI. Pe de altă parte, Rusia a desfășurat în Armenia trupe ca parte a forței de menținere a păcii.

#### *Negocierile de pace*

Negocierile de pace s-au desfășurat în general sub auspiciile OSCE, însă în anul 1993 acestea au fost mediate de

ONU. După negocierile de la Moscova din 4-5 mai 1994 cu delegații CSI, s-a căzut de acord asupra unui protocol de încetare a focului și de desfășurare a unei forțe de menținere a păcii. Pe 27 iulie, acesta a fost extins pe o perioadă nedefinită prin semnarea de către miniștrii apărării din Armenia și Azerbaidjan și liderul militar din Nagorno.

În anul 2004, Grupul de la Minsk a lansat așa-numitul Proces de la Praga, în cadrul căruia miniștrii de externe din Armenia și Azerbaidjan vor examina toate aspectele legate de soluționarea conflictului din Nagorno-Karabah. În 2006 au început discuțiile asupra unui plan de rezolvare comprehensivă, care stipula printre altele retragerea trupelor armene din zona împrejmuitoare Nagorno, acorduri internaționale de securitate interimare asupra teritoriului aflat în dispută și, în final, un referendum care să determine statutul provinciei. Din păcate, nu s-a ajuns la un consens. Conflictul s-a agravat din nou în anul 2005 ca urmare a ciocnirilor de la graniță. În ultima perioadă, Azerbaidjan și-a reafirmat dreptul de a recuceri Nagorno-Karabah chiar și prin forța armată.

## **2.4. Transnistria**

### *Descriere*



Transnistria este situată pe malul stâng al Nistrului și ocupă o suprafață de 4.163 km<sup>2</sup>. În mare parte, regiunea este o vale îngustă, mărginită de Republica Moldova în vest (411 km) și Ucraina în est (405 km).

Economia Transnistriei este una mixtă, bazată pe industria grea (oțel), producția de electricitate și produse manufacturiere (textile). PIB-ul

este estimat la 420 mil. de dolari, ceea ce înseamnă că republica este una dintre părțile cele mai sărace ale Europei.

În anul 1989, populația regiunii totaliza, conform ultimului recensământ sovietic, 546.400 de locuitori. În decurs de circa 10 ani, aceasta a urcat la 633.600 locuitori (2001), ca urmare a politicii de încurajare a rușilor de a se stabili aici. Din punct de vedere etnic, structura demografică este aproximativ uniform repartizată: moldoveni - 32%, ruși - 30% și ucraineni - 29%. În prezent, populația totalizează circa 555.000 de locuitori, majoritatea creștini.

#### *Natura conflictului*

Teritorială, intrastatală – disputa vizează statutul teritoriului din stânga Nistrului. În data de 27 august 1991, Moldova și-a proclamat independența. Declarația de independență moldovenească specifică foarte clar că zona transnistreană este, din punct de vedere etnic și istoric, parte a teritoriului Republicii Moldova. Pe 2 septembrie, ca răspuns la proclamarea independenței Moldovei, Republica Transnistreană a votat pentru alăturarea la URSS.

#### *Actorii implicați*

- non-statali: separatiștii transnistreni (forțe de 7.500 de oameni în anul 2007);
- statali: Moldova (forțe de 6.750 oameni);
- terți: Federația Rusă (forțe de 1.150 oameni), OSCE - prin Comisia Unificată de Control (forțe de 450 oameni) și Ucraina (mediatori), UE și SUA (observatori).

#### *Situația politică actuală – inactiv.*

*Prejudicii* – 1.000 victime începând cu anul 1992 și circa 20.000 de persoane strămutate.

Ani	Număr victime	Număr total persoane strămutate
2001	0	>1.000
2002	0	>1.000

Ani	Număr victime	Număr total persoane strămutate
2003	0	>1.000
2004	0	>51.000
2005	0	Nu se cunoaște
2006	0	Nu se cunoaște
2007	0	20.000

*Sursa:* Date preluate din The International Institute for Strategic Studies, *Armed Conflict Database*, <http://acd.iiss.org>.

#### *Conflictul pe scurt*

Disputa asupra statutului Transnistriei a alimentat manifestările etnico-naționaliste împotriva controlului exercitat de guvernul Moldovei. Odată desprinsă de Uniunea Sovietică, Moldova a căutat o asociere mai strânsă cu România, țară de care este legată istoric și cultural.

Transnistria, teritoriu dominat în mare parte de slavi, a preferat să rămână sub influența Rusiei. Această regiune instabilă, ce adăpostește elemente ale crimei organizate, a fost înalt militarizată. De asemenea, există unele bănuieli că pe teritoriul Transnistriei se desfășoară trafic ilegal cu arme și alte activități ilicite. În anul 1992, luptele au izbucnit între adepții independenței și forțele moldovene, dar au scăzut rapid în intensitate. De atunci, OSCE a supravegheat retragerea gradată a soldaților și echipamentului militar rusesc din Transnistria, proces ce stagnează frecvent. Negocierile dintre Moldova și autoritățile transnistrene sunt mediate de Federația Rusă, Ucraina și OSCE, însă nu s-a ajuns încă la nici o soluție de rezolvare a disputei. Suportul tacit al Rusiei acordat autoproclematei conduceri transnistrene a complicat și mai mult situația.

#### *Situația militară*

Cei aproximativ 5.000-10.000 de secesioniști care acționează în Transnistria se presupune că sunt de origine rusă

și ucraineană. Deși, începând cu anul 1994, conflictul a devenit latent, forțele secesioniste au continuat să achiziționeze arme de proveniență sovietică și rusească, în special cele rămase în urma Armatei a 14-a și, mai apoi, cele ale forțelor ruse staționate aici.

De altfel, în perioada sovietică, economia regiunii transnistrene era puternic militarizată, producând diverse componente militare pentru fabricile din celelalte republici sovietice. Și în prezent, economia provinciei este în mare parte bazată pe producția de armament.

Forțele secesioniste utilizează, mai ales, arme ușoare. Arsenalul include și tunuri și mortiere de calibru mare, sisteme de apărare aeriană portabile, lansatoare de grenade etc.

Prin comparație, guvernul moldovean a desfășurat între 5.000-10.000 de trupe în Transnistria. În anul 2001, forțele moldovene operau cu elicoptere Mi-8 și Mi-2 și nu aveau tancuri sau avioane de luptă în zonă. Însă, armata Moldovei are în dotare un număr de vehicule de luptă blindate, piese de artilerie (tunuri M-30, lansatoare de rachete BM-21 etc.), arme ușoare.

În regiunea de conflict, Rusia are desfășurată circa 1.500 de oameni din Grupul operativ al forțelor ruse, un batalion de infanterie moto (500 de oameni) și un regiment de rachete. Aceste forțe sunt înzestrate cu tancuri, transportoare, piese de artilerie, mortiere și diverse arme ușoare.

#### *Negocierile de pace*

Negocierile de pace purtate în martie 1992 au dus la încheierea unui acord de încetare a focului, care a fost curând încălcat. Noile discuții dintre Rusia și Moldova s-au sfârșit la 21 iulie prin stabilirea unui alt acord de încetare a focului ce a pus capăt violențelor. Cu toate acestea, Republica Transnistria n-a semnat acordul astfel încât negocierile au continuat pentru soluționarea totală a conflictului. Moldova a propus încă o dată

autorităților transnistrene statutul de teritoriu cu guvernare proprie și de zonă economică liberă, dar Transnistria continuă să solicite independența statală. Soluțiile de federalizare sau de regionalizare propuse n-au fost acceptate de către autoritățile de la Chișinău, fiind considerate încercări ale Federației Ruse de dominație de facto în Republica Moldova. Oricum, în ciuda diferitelor planuri moldovenești sau ruse de reglementare, situația rămâne complicată: Transnistria dorește alipirea la Rusia, dar Rusia nu o vrea; Moldova dorește ca Transnistria să revină suveranitatea sa, dar Transnistria nu vrea.

În ianuarie 2006 au avut loc o nouă rundă de negocieri în cadrul formatului „5+2”<sup>10</sup> care a vizat stabilirea unor proceduri de intrare/ieșire a mărfurilor din regiune. Actorii indirect implicați – OSCE, Rusia, Ucraina, SUA și UE – au continuat să caute soluții de reglementare a conflictului, însă fără succes. Rusia a decis să mențină în continuare forța de menținere a păcii formată din 1.200 de oameni.

#### **2.5. Eforturi de reglementare ale separatiștilor**

Toate acțiunile liderilor din enclavele respective – Abhazia, Osetia de Sud, Nagorno-Karabakh, Transnistria – vizează separarea de autoritatea centrală, recunoașterea independenței de către comunitatea internațională și relații mai mult sau mai puțin strânse cu Rusia. Chiar dacă oficial sunt de acord că astfel de conflicte trebuie soluționate pașnic prin negocieri, regiunile secesioniste nu renunță la propriile obiective.

În acest sens, miniștrii de externe din cele patru regiuni separatiste au adoptat, în Tiraspol, o Declarație comună<sup>11</sup>

---

<sup>10</sup> Formatul „5+2” (OSCE, Rusia, Statele Unite, Ucraina, Uniunea Europeană, respectiv, Republica Moldova și Transnistria) rămâne, deocamdată, unicul mecanism pentru identificarea oricăror soluții în problema transnistreană.

<sup>11</sup> *Abkhazia, Transnistria, Nagorno-Karabakh And South Ossetia to Support The International Community Approach to Non-Admission of Methods of*



referitoare la modalitățile de soluționare a conflictelor înghețate din Georgia, Republica Moldova și Azerbaidjan. Conform acesteia, cele patru republici susțin eforturile comunității internaționale de rezolvare pașnică a conflictelor de pe mapamond. De asemenea, ele își reafirmă interesul privind soluționarea acestor conflicte și stabilirea de relații normale cu partea adversă. „Soluționarea pașnică ar trebui să constituie principiul unificator, care să fie acceptat și respectat de toate părțile implicate” se stipulează în document.

Această declarație conține cinci puncte care reflectă poziția țărilor participante:

1. soluționarea conflictului prin mijloace politice pașnice, bazate pe respectarea poziției tuturor părților și recunoașterea necondiționată a dreptului la auto-determinare;

2. evitarea folosirii oricărei forme de presiune în cadrul negocierilor, inclusiv militară, informațională, economică, diplomatică etc.;

3. respectarea voinței populației din Abhazia, Nagorno-Karabah, Transnistria și Osetia de Sud, care și-au stabilit modalitatea proprie de dezvoltare în urma unor referendumuri populare;

4. stabilirea unui sistem de protecție post-conflict, care să includă garanții externe, internaționale, economice, precum și garantarea securității cetățenilor și respectarea drepturilor omului;

5. implementarea transparentă și necondiționată a obligațiilor ce revin părților din conflict.

Respectarea acestor principii de către toți actorii comunității internaționale, inclusiv Azerbaidjan, Georgia și Republica Moldova va crea condițiile necesare unei soluționări cât mai grabnice și juste a conflictelor și va duce la sporirea

contribuției comune la întărirea stabilității internaționale, a respectării drepturilor omului.

Mai mult, la 4 noiembrie 2007, președintele Abhaziei, Sergei Bagapsh, și ceilalți doi lideri ai republicilor secesioniste Osetia de Sud și Transnistria, Eduard Kokoity și Igor Smirnov, au semnat o cartă la summit-ul de la Suhumi (Abhazia), cerând recunoașterea independenței și întărirea cooperării mutuale, inclusiv continuarea prezenței a forțelor de menținere a păcii ruse.

În martie 2008, Abhazia, regiune separatistă din Georgia, a cerut ONU, UE, OSCE, CSI și Parlamentului Rusiei să îi recunoască independența după „modelul Kosovo”<sup>12</sup>. La fel au procedat și conducerea separatistă din Osetia de Sud și Transnistria. Trimiterea la acest model are în vedere, exclusiv, poziția majorității statelor europene față de declararea unilaterală a independenței provinciei Kosovo și nu demersul în sine al separatiștilor.

Cu toate acestea, un „model universal” de reglementare a acestor conflicte este greu de schițat deoarece criteriile aplicate în evaluarea naturii fiecăruia dintre aceste conflicte<sup>13</sup> sunt: a) compoziția etnică a populației, cu o mențiune specială la grupul etnic în discuție; b) dislocările de populație și purificarea etnică cleansing; c) rădăcinile conflictului și clivajelor din societate; d) agenda politică a secesioniștilor; e) autoritatea externă care determină evoluțiile politice locale; f) prezența militară externă; g) existența mecanismelor de negociere; h) poziția guvernului recunoscut internațional referitoare la acțiunile secesioniste din cadrul granițelor sale.

Prin urmare, persistă întrebarea: *De ce Kosovo poate deveni stat independent, iar Abhazia, Osetia de Sud, Nagorno-*

---

<sup>12</sup> Kosovo se autoproclamă stat independent la 17 februarie 2008, fiind recunoscut până în prezent de circa 46 de țări.

<sup>13</sup> Vladimir Socor, *Kosovo and The Post-Soviet Conflicts: No Analogy Means No „Precedent”*, The Jamestown Foundation, 14 Aprilie 2006.

*Karabah și Transnistria nu?* Scepticii ar putea argumenta că aceste entități geopolitice sunt prea mici pentru a putea aspira la suveranitate. Desigur, secesioniștii ar putea răspunde în schimb că circa 36 de state independente din cele 194 ale lumii contemporane au o populație de până la 500.000 de oameni.

ONU, prin vocea Înaltului său Reprezentant pentru PESC, Javier Solana, a invocat rezoluția 1244 a Consiliului de Securitate<sup>14</sup>. Aceasta a instituit o administrație temporară a ONU în provincia sârbă și a stabilit liniile directoare ale procesului politic care urma să definească viitorul statut al Kosovo. În schimb, Consiliul de Securitate nu a adoptat decizii similare cu privire la nicio altă zonă de conflict de pe mapamond. Prin urmare, ONU nu dorește sau nu crede că ar putea aplica aceleași măsuri și în cazul celor patru conflicte înghețate din regiunea extinsă a Mării Negre, fiind acuzată în dese rânduri că face o politică cu dublu standard.

Pe de altă parte, Duma de Stat rusă a adoptat o rezoluție ce recomandă Guvernului să studieze posibilitatea de a recunoaște independența Abhaziei și Osetiei de Sud, dar nu și pe a Transnistriei, poziție ce se explică prin faptul că Georgia intenționează să adere la NATO, în timp ce Republica Moldova are neutralitatea prevăzută în Constituție. Mai mult, Rusia dorește să-și intensifice cooperarea cu autoritățile de facto din Abhazia și Osetia de Sud, în special în domeniul economic.

În aceste condiții, putem spune că interesele Rusiei în zonă sunt principala explicație a persistenței conflictelor înghețate. Autoritățile de la Moscova mențin o prezență militară serioasă în aceste enclave în numele menținerii păcii și dezvoltă relații economice ceea ce le permite consolidarea influenței. De asemenea, Rusia oferă cetățenie etnicilor separatiști și acoperire diplomatică regiunilor separatiste, cooperând cu liderii acestora

și folosindu-și dreptul de veto în ceea ce privește planurile internaționale de pace.

De fapt, Rusia folosește situația enclavelor pentru a submina independența noilor state Georgia, Azerbaidjan și Republica Moldova și a descuraja intrarea lor în sfera de influență occidentală, de exemplu prin aderarea la NATO. Liderii ruși fac obișnuitul joc de negociere cu Vestul a propriilor interese și menținerii influenței într-un spațiu deosebit de important din punct de vedere strategic și economic.

În concluzie, procesul de reglementare a acestor conflicte pare departe de a fi încheiat. Remodelările geopolitice locale și dinamica mediului internațional de securitate complică și mai mult negocierile de pace. Interesele părților direct implicate și ale celor terțe nu vor ajunge prea curând la un compromis satisfăcător. Cu toate acestea, negocierile trebuie să continue, doar consolidarea încrederii și a cooperării și renunțarea la pozițiile de forță putând constitui o bază care să stimuleze procesul de pace.

---

<sup>14</sup> UN Security Council, *Resolution 1244 on the situation relating Kosovo*, 10 June 1999, [www.un.org/Docs/scres/1999/sc99.htm](http://www.un.org/Docs/scres/1999/sc99.htm).

### Capitolul 3 Implicarea organismelor internaționale

La nivel internațional, un rol major în gestionarea crizelor și prevenirea conflictelor revine instituțiilor internaționale de securitate. Zona extinsă a Mării Negre nu face excepție. La baza tuturor acțiunilor de acest tip se află Carta Națiunilor Unite ce are ca principal scop menținerea păcii și securității internaționale.

Desigur, soluțiile clasice de pacificare a conflictuale nu pot fi ignorate de instituțiile regionale și internaționale cu responsabilități în domeniu. Astfel, în dezbaterile teoretice, diplomatice și în practică se insistă pe:

- *construcția păcii* pre-conflict și post-conflict. Această fază accentuează prevenirea conflictelor prin măsuri structurale pe termen lung (regim internațional de construcție a păcii, construcția păcii în interiorul țării);

- *impunerea păcii*, în sensul gestionării conflictului prin măsuri coercitive, de tipul răspunsului la agresiunile din afara granițelor, menținerea păcii sau intervenției de protecție;

- *menținerea păcii – prevenirea conflictului* prin scurtarea perioadei măsurilor opționale: diplomație preventivă, desfășurare preventivă;

- *restabilirea păcii – gestionarea conflictului* prin măsuri non-coercitive, cum ar fi: restabilirea păcii pe căi diplomatice, menținerea tradițională a păcii.

Totuși, aceste posibile măsuri trebuie combinate cu instrumente de natură non-militară, iar eforturile de soluționare trebuie să țină cont de următoarele aspecte:

- soluționarea pașnică a disputelor în cadrul oferit de organizațiile internaționale;

- respectarea integrității teritoriale și suveranității statelor;

- respectarea identității naționale și culturale a oricărui grup de populație, prin întărirea statului de drept, a guvernării democratice și respectarea drepturilor și libertăților individuale și colective.

Astfel, **Organizația Națiunilor Unite (ONU)** a instituționalizat o serie de proceduri preventive și de asistență a statelor implicate în conflicte (prevenirea crizelor, operațiile de menținere a păcii și operațiile de consolidare a păcii). De asemenea, rezoluțiile adoptate de Consiliul de Securitate reprezintă un alt instrument pentru prevenirea, soluționarea și depășirea consecințelor conflictelor armate de pe mapamond.

*Misiunea ONU de Monitorizare din Georgia (UNOMIG)*<sup>15</sup>

- înființată în august 1993, prin rezoluția nr. 858<sup>16</sup> a Consiliului de Securitate al ONU;

- mandatul acesteia este de a verifica modul în care sunt aplicate prevederile acordului de încetare a focului încheiat între Guvernul Georgiei și autoritățile abhaze;

- misiunea a fost extinsă, prin rezoluția nr. 937<sup>17</sup>, ca urmare a semnării de către părți a acordului de încetare a focului și separare a forțelor semnat la Moscova la 14 mai 1994;

- obiectivele misiunii sunt de a:

- monitoriza și verifica implementarea de către părți a acordului;

- observa operațiile forței de menținere a păcii a CSI;

- verifica ca trupele și echipamentul militar greu al

<sup>15</sup> Vezi United Nations Peacekeeping, Current Operations – UNOMIG, [www.un.org/Depts/dpko/missions/unomig](http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unomig).

<sup>16</sup> United Nations, *Resolution 858*, 24 august 1993, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/466/03/IMG/N9346603.pdf?OpenElement>.

<sup>17</sup> United Nations, *Resolution 937*, 21 iulie 1994, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/466/03/IMG/N9346603.pdf?OpenElement>.

părților adverse să nu intre în zona de securitate sau restricționate;

- monitoriza spațiile de depozitare a echipamentului militar greu retras, împreună cu forța de menținere a păcii a CSI;
- monitoriza retragerea trupelor georgiene din valea Kodori dincolo de granițele Abhaziei;
- patrula regulat valea Kodori;
- investiga violările acordului și raporta Secretarului General;
- menține legături strânse cu părțile aflate în conflict și coopera cu forța de menținere a păcii a CSI, precum contribuția la crearea condițiilor necesare întoarcerii în siguranță a refugiaților și persoanelor strămutate;

• la 30 aprilie 2008, aceasta era compusă din 133 de observatori militari și 18 polițiști, asistați de personal civil internațional (98 de oameni) și personal civil local (182 de oameni), plus 1 voluntar ONU;

• în prezent, 32 de țări contribuie cu personal militar și 9 țări cu polițiști. România participă, din anul 2003, cu 2 ofițeri de legătură;

• bugetul aprobat pentru perioada 1 iulie 2007 – 30 iunie 2008 este de circa 35 mil. dolari.

**Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)** dispune de cea mai coerentă strategie a gestionării crizelor, prin acțiuni coordonate inițiate cu scopul de a evita o criză, a preveni escaladarea sa într-un conflict armat și de a stopa ostilitățile, dacă acestea apar.

În așa-numitele conflicte înghețate din regiunea Mării Negre, organizația nu s-a implicat direct. NATO promovează prin intermediul Parteneriatului pentru Pace creșterea stabilității, diminuarea amenințărilor la adresa păcii și consolidarea relațiilor în domeniul securității și interoperabilității între/dintre statele partenere și organizația

nord-atlantică. Astfel, Armenia, Azerbaidjan, Georgia și Republica Moldova sunt semnatare, încă din anul 1994, ale parteneriatului și participante active la activitățile și exercițiile desfășurate, precum și la operațiile Alianței din Kosovo, Afganistan sau Irak. De asemenea, cele patru state sunt semnatare ale așa-numitelor „Planuri individuale de acțiuni ale parteneriatului”, documente destinate țărilor cu dorință politică și abilități de aprofundare a relațiilor sale cu NATO.

La summit-ul de la Riga din 28-29 noiembrie 2006, oficialii NATO declară pentru prima dată că Alianța susține integritatea teritorială, independența și suveranitatea Republicii Moldova și a statelor din Caucazul de Sud<sup>18</sup>. Însă, refuzul temporar de a acorda Georgiei includerea în Planul de acțiune privind preaderarea la NATO (MAP)<sup>19</sup>, cu ocazia summit-ului de la București din 2-4 aprilie 2008, a tensionat și mai mult situația din Abhazia și Osetia de Sud. Însă, oficialii NATO au decis că Georgia va deveni, într-un viitor nu prea îndepărtat, stat membru al Alianței. Opoziția Rusiei față de această decizie a fost exprimată în nenumărate rânduri, insistându-se pe ideea că guvernul de la Tbilisi va pierde definitiv Abhazia și Osetia de Sud. Oricum, regiunile separatiste nu doresc să facă parte din Alianță, preferând sfera de influență a Federației Ruse.

În ceea ce privește Transnistria, NATO face eforturi pentru îndeplinirea integrală a Angajamentelor de la Istanbul<sup>20</sup> – obligațiile Rusiei privind trupele din Moldova și armamentul din Transnistria – și ratificarea, mai apoi, a Tratatului adaptat al Forțelor Convenționale din Europa.

<sup>18</sup> Vezi punctul 43 din *Riga Summit Declaration*, [www.nato.int/docu/pr/2006/p06-150e.htm](http://www.nato.int/docu/pr/2006/p06-150e.htm).

<sup>19</sup> Vezi punctul 23 din *Declarația Summit-ului de la București*, [www.summitbucharest.ro/ro/doc\\_201.html](http://www.summitbucharest.ro/ro/doc_201.html).

<sup>20</sup> OSCE, *Istanbul Document 1999*, [www.osce.org/documents/mcs/1999/11/4050\\_en.pdf](http://www.osce.org/documents/mcs/1999/11/4050_en.pdf).

În abordarea **Uniunii Europene (UE)**, se încearcă delimitarea a două strategii ce compun răspunsul la criză, adică gestionarea crizelor și rezolvarea conflictelor. Referitor la gestionarea crizelor, UE definește acest concept astfel: acțiuni inițiate pentru a preveni escaladarea pe verticală (intensificarea violențelor) și pe orizontală (răspândirea teritorială) a conflictelor violente existente. Rezolvarea conflictelor are în vedere acțiunile întreprinse, pe termen scurt, pentru a stopa un conflict violent.

În scopul garantării propriei securități, UE a devenit mult mai angajată în eforturile de soluționare a conflictelor din vecinătatea apropiată, cu toate că nu pare dornică de a se implica direct preferând să susțină inițiativele altor actori. Astfel, Bruxellesul a inclus Georgia, Armenia, Azerbaidjan și Republica Moldova în Politica Europeană de Vecinătate (PEV)<sup>21</sup>, cadru propice consolidării relațiilor de cooperare în vederea creșterii prosperității, stabilității și securității. PEV este considerată un element-cheie pentru o soluționare durabilă a acestor conflicte ca urmare a recunoașterii ca putere normativă de care se bucură UE în regiunea extinsă a Mării Negre.

De asemenea, UE a încheiat cu fiecare țară în parte un Plan de Acțiuni în cadrul PEV axat pe o serie de priorități stabilite de comun acord, ce vizează domeniile economico-sociale sensibile și reformele necesare. Asistența financiară ce susține acest Plan de Acțiuni s-a cifrat, în anul 2007, la circa 40 mil. euro pentru Republica Moldova<sup>22</sup>, 24 mil. euro pentru Georgia<sup>23</sup>, 21 mil. euro pentru Armenia<sup>24</sup> și 19 mil. euro pentru

---

<sup>21</sup> European Commission, *European Neighbourhood Policy*, [http://ec.europa.eu/world/enp/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/world/enp/index_en.htm).

<sup>22</sup> Delegația Comisiei Europene în Republica Moldova, *Relațiile UE – Moldova*, [www.delmda.ec.europa.eu/eu\\_and\\_moldova/index\\_ro.html](http://www.delmda.ec.europa.eu/eu_and_moldova/index_ro.html).

<sup>23</sup> The European Commission Delegation to Georgia, *European Neighbourhood Policy – Georgia*, 3 April 2008, [www.delgeo.ec.europa.eu/en/press/4april2008.html](http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/press/4april2008.html).

Azerbaidjan<sup>25</sup>. Pentru susținerea acestor eforturi de promovare a politicilor și intereselor UE în țările și regiunile instabile, UE a numit Reprezentanți Speciali<sup>26</sup>, astfel:

- *Reprezentantul Special al UE pentru Caucazul de Sud*, funcție înființată în iulie 2003, are ca sarcini: acordarea de asistență celor 3 state în realizarea reformelor politice și economice; prevenirea conflictelor în regiune și contribuția la reglementarea pașnică a celor existente; încurajarea și susținerea cooperării între statele regiunii, inclusiv în domeniile economic, energetic și transporturi. Sub aceeași egidă funcționează și Echipa de asistență la graniță (EUSR Border Support Team) în Georgia, înființată la 1 septembrie 2005, formată din oficiali ai șase țări membre asistați de experți locali, ce are ca misiune să ajute autoritățile georgiene din domeniu să elaboreze o strategie comprehensivă de reformare a sistemului de management al frontierei.

- *Reprezentantul Special al UE pentru Moldova*, funcție înființată în martie 2005, are ca sarcini: contribuția la încheierea unui acord de soluționare pașnică a conflictului din Transnistria și implementarea acestuia pe baza respectării suveranității Republicii Moldova; sporirea eficienței controlului transfrontalier și supravegherii granițelor dintre Moldova și Ucraina, mai ales în secțiunea transnistreană, prin Misiunea UE de asistență la frontiera dintre cele două state (EUBAM).

---

<sup>24</sup> The European Commission Delegation to Armenia, *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007' Progress Report*, 10 April 2008, [www.delarm.ec.europa.eu/en/press/10\\_04\\_2008.htm](http://www.delarm.ec.europa.eu/en/press/10_04_2008.htm).

<sup>25</sup> European Commission, *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007' Progress Report Azerbaijan*, 10 April 2008, [http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08\\_391\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_391_en.pdf).

<sup>26</sup> EU Council Secretariat Factsheet, *EU Special Representatives (EUSRs)*, May 2008, [www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/080515-FACTSHEET-May\\_08.pdf](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/080515-FACTSHEET-May_08.pdf).

De altfel, misiunea EUBAM<sup>27</sup> a vizat, încă de la lansarea din 30 noiembrie 2005, îmbunătățirea capacității serviciilor vamale și de frontieră moldovenești și ucrainene de a preveni și descoperi contrabanda și traficul ilegal cu mărfuri și persoane și trecerea frauduloasă a frontierei, prin asistență și instruire. Obiectivele specifice vizează: colaborarea dintre Moldova și Ucraina în scopul armonizării standardelor și procedurilor lor de gestionare a frontierei cu cele în vigoare în statele membre ale UE; asistarea la îmbunătățirea capacităților serviciilor vamale și de frontieră ale celor două țări la nivel operațional; dezvoltarea capacităților de analiză a riscurilor; perfecționarea cooperării și a complementării reciproce a serviciilor vamale și de frontieră cu alte entități legale; promovarea cooperării transfrontaliere. Personalul misiunii se cifrează la 193 de oameni, ce include și 101 angajați internaționali din 16 state membre ale UE, inclusiv din România. Durata planificată a misiunii a fost de 2 ani, mandatul prelungindu-se până în noiembrie 2009.

În cadrul PEV, Uniunea Europeană a adoptat, în aprilie 2007, „Sinergia Mării Negre”<sup>28</sup>, document ce are ca scop dezvoltarea cooperării în interiorul regiunii Mării Negre, dar și între regiune și UE. Se speră că Sinergia va contribui la crearea unui climat mai bun pentru soluționarea conflictelor înghețate din regiune. Astfel, Comisia recomandă ca UE să joace un rol mai activ printr-o mai mare implicare din punct de vedere politic în acțiunile pe care le desfășoară în prezent pentru rezolvarea conflictelor (Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud și Nagorno-Karabakh) și a propus ca UE să analizeze modalitățile de consolidare a participării, de exemplu în domeniul

---

<sup>27</sup> Pentru detalii vezi *Misiunea Uniunii Europene de asistență la frontieră în Moldova și Ucraina*, [www.eubam.org](http://www.eubam.org).

<sup>28</sup> Comisia Europeană, *Sinergia Mării Negre – O nouă inițiativă de cooperare regională*, 11 aprilie 2007, [http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07\\_160\\_ro.pdf](http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_160_ro.pdf).

monitorizării. Sinergia Mării Negre poate oferi un răspuns la situația generală prin abordarea aspectelor legate de guvernare și de lipsa de dezvoltare economică, de coeziune socială, de securitate și stabilitate. O atenție deosebită trebuie acordată promovării măsurilor de restabilire a încrederii în regiunile afectate, inclusiv prin programe de cooperare special concepute pentru a reuni părțile divizate.

Pentru ca implicarea UE să fie mai eficientă ar trebui acordată atenție următoarelor aspecte: o informare mai detaliată asupra situației prin sporirea prezenței în teatru; clarificarea obiectivelor și a mijloacelor de atingere a acestora; posibilitatea de a servi ca și cadru de negocieri; întărirea cooperării regionale; încheierea unui parteneriat strategic cu Rusia<sup>29</sup>. Avantajul UE este că poate combina o varietate largă de instrumente și politici. Ea poate oferi o abordare coerentă și bine structurată în ceea ce privește asistența necesară pentru îmbunătățirea situației din regiunile afectate și are autoritatea politică de a aduce un plus în adoptarea unui acord de soluționare a conflictelor.

Principala organizație care are în responsabilitate și este mandatată de comunitatea internațională să se ocupe de conflictele înghețate din regiunea Mării Negre este **Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)**, datorită capacității și experienței sale unice în domeniul diplomației preventive, prevenirii conflictelor și gestionării crizelor, consolidării respectării drepturilor omului, a democrației și statului de drept și promovării tuturor aspectelor societății civile. Abordarea problematicei gestionării crizelor și, în special, a prevenirii conflictelor a OSCE constă într-o serie de instrumente al căror scop este rezolvarea problemei:

---

<sup>29</sup> Georgi Kamov, *EU's role in conflict resolution: the case of the Eastern enlargement and neighbourhood policy areas*, Institut Européen des Hautes Etudes Internationales, Nice, June 2006, pp. 71-72.

- *misiuni pentru strângerea datelor și misiuni ale raportorilor* – vizite pe termen scurt în teatru ale experților și personalităților din țările OSCE, al căror scop constă în colectarea datelor, raportarea acestora și, în unele cazuri, transmiterea unor recomandări către organele decizionale ale Organizației;

- *misiuni și alte tipuri de activități de teren* – principalele instrumente pentru prevenirea conflictelor pe termen lung, gestionarea crizelor, rezolvarea conflictelor și reabilitarea post-conflict a regiunii. Mandatele, dimensiunea și activitățile misiuni sunt diverse și reflectă flexibilitatea acestui instrument;

- *reprezentanți personali ai Președinției OSCE*, care au un mandat precis și clar referitor la sarcinile ce le sunt desemnate, în special, în domeniul prevenirii conflictelor și gestionării crizelor;

- *comitete ad-hoc*, formate dintr-un număr restrâns de membri ai OSCE, ce au drept principală misiune consilierea Președinției pe probleme de prevenire a conflictelor, gestionare a crizelor și rezolvare a disputelor;

- *mecanisme pentru rezolvarea pașnică a conflictelor* – proceduri care facilitează contactul prompt și direct între părțile conflictuale. Avantajul acestora constă în faptul că nu necesită realizarea consensului, putând fi astfel activate de către un număr mic de membri ai OSCE și permițând reacția rapidă;

- *operații de menținere a păcii* – important element operațional al capacității generale a OSCE de prevenire a conflictelor și gestionare a crizelor. Este important de subliniat faptul că acest instrument poate fi folosit și în cazul în care părțile conflictuale sunt membri ai OSCE, însă nu a fost aplicat niciodată într-o astfel de situație.

Misiunile OSCE, unul din instrumentele pentru prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor, sunt amplasate într-o serie de zone turbulente, printre care și Georgia, Republica Moldova, Armenia, Azerbaidjan. În afară de aceste

misiuni, există și alte activități OSCE în domeniul prevenirii conflictelor, gestionării crizelor și reconstrucției post-conflict, precum Reprezentantul personal al președintelui în exercițiu pentru problema din Nagorno-Karabah.

*Misiunea OSCE din Georgia*

- lansată la 6 noiembrie 1992;

- obiectivul general este de a promova negocierile între părți și ajunge la o rezolvare politică pașnică a disputelor;

- obiectivul specific pentru conflictul georgiano-abhazian este de a asigura legăturile cu operațiile ONU din Abhazia și facilita participarea reprezentantului președintelui în exercițiu la negocierile desfășurate sub auspiciile ONU;

- obiectivele specifice pentru conflictul georgiano-osețian sunt:

- facilitarea creării unui cadru politic mai larg, unde să poată fi găsită o soluție politică pe baza principiilor și angajamentelor CSCE;

- intensificarea discuțiilor cu toate părțile aflate în conflict, inclusiv prin organizarea de mese rotunde, pentru a identifica și elimina sursele de tensiune și a extinde reconcilierea politică;

- stabilirea unor forme adecvate de contact cu comandanții militari ai forțelor de menținere a păcii, colectarea de informații despre situația militară, investigarea violărilor acordului de încetare a focului și atenționarea liderilor locali asupra posibilelor implicații politice ale acțiunilor militare specifice;

- implicarea activă la întrunirile Comisiei Unificate de Control cu scopul facilitării cooperării cu și între părți;

- stabilirea de contacte cu autoritățile și reprezentanții populației, precum și menținerea unei prezențe vizibile a OSCE în zonă;

- pentru anul 2007, bugetul misiunii a fost de peste 10

mil. euro.

#### *Misiunea OSCE din Republica Moldova*

- lansată la 4 februarie 1993;
- obiectivul general este de a facilita încheierea unui acord politic comprehensiv final al conflictului, bazat pe consolidarea independenței și suveranității Republicii Moldova în cadrul granițelor sale actuale și a integrității teritoriale a statului, și, totodată, manifestarea de înțelegere în ceea ce privește statutul special al regiunii transnistrene;
- obiectivele specifice sunt:
  - facilitarea creării unui cadru politic comprehensiv pentru dialog și negocieri și acordarea de asistență părților în ceea ce privește continuarea negocierilor pentru soluționarea politică a conflictului;
  - colectarea și asigurarea de informații despre situația din teren, inclusiv cea militară, precum și investigarea incidentelor specifice și evaluarea implicațiilor politice;
  - încurajarea participării statelor implicate în continuarea negocierilor asupra unui acord privind statutul regiunii și o retragere cât mai grabnică, ordonată și completă a trupelor străine din zonă;
  - asigurarea de asistență și expertiză, ca și a unui cadru pentru alte contribuții, pe problemele specifice unui acord politic, precum monitorizarea efectivă a obligațiilor și angajamentelor internaționale referitoare la drepturile omului și minorităților, democratizare, repatrierea refugiaților, definirea statutului special al regiunii transnistrene;
  - inițierea unei prezențe vizibile a OSCE în zonă și stabilirea de contacte cu toate părțile implicate în conflict, autoritățile și populația locală;
- pentru anul 2007, bugetul misiunii a fost de peste 1,8 mil. euro.

#### *Activitățile OSCE referitoare la gestionarea conflictului din Nagorno-Karabah prin Conferința de la Minsk*

##### Procesul de la Minsk

- lansat în data de 24 martie 1992, dată când așa-numitul „Grup Minsk” a devenit vârful de lance al eforturilor de soluționare politică a conflictului;
  - Grupul Minsk este co-prezidat de Franța, Federația Rusă și SUA, iar membrii permanenți sunt Belarus, Germania, Italia, Suedia, Finlanda, Turcia, precum și Armenia și Azerbaidjan și pe bază de rotație Troica OSCE;
  - obiectivele principale sunt:
    - asigurarea unui cadru propice de soluționare a conflictului prin procesul de negociere susținut de Grupul Minsk;
    - obținerea consensului părților asupra unui acord încetare a conflictului armat pentru a permite convocarea Conferinței de la Minsk;
    - promovarea procesului de pace prin desfășurarea forțelor multinaționale de menținere a păcii ale OSCE;
  - pentru anul 2007, bugetul pentru Procesul Minsk a fost de peste 1,8 mil. euro.
- ##### Reprezentatul personal al președintelui în exercițiu pe probleme de gestionare a conflictului prin Conferința de la Minsk
- numit la 10 august 1995;
  - este ajutat de o echipă de 5 reprezentanți internaționali și 11 locali;
  - sarcinile acestuia sunt:
    - reprezentarea președintelui în exercițiu în problemele legate de conflictul din Nagorno-Karabah;
    - asistarea președintelui în exercițiu și a Grupului de Planificare de Nivel Înalt, precum și părțile în implementarea măsurilor adoptate;



- cooperarea cu reprezentanții ONU și ai altor organizații internaționale care acționează în zona de conflict;

• pentru anul 2007, bugetul pentru Reprezentatul Personal și echipa acestuia a fost de peste 1 mil. euro.

#### Grupul de Planificare de Nivel Înalt

• înființat cu ocazia summit-ului CSCE de la Budapesta din 1994;

• compus din 8 militari, secondați de statele OSCE participante, și un civil angajat al Secretariatului OSCE;

• sarcinile acestuia sunt:

- să facă recomandări președintelui în exercițiu pentru elaborarea cât mai rapidă a unui plan de înființare, necesități structurale și misiune a forței multinaționale de menținere a păcii a OSCE;

- să facă recomandări în ceea ce privește mărimea și caracteristicile forței, comanda și controlul, logistica, alocarea resurselor, regulilor de angajare și dispunere cu statele contribuatoare.

• pentru anul 2007, bugetul Grupului a fost de aproape 180.000 euro.

Și alte organizații regionale fac eforturi deosebite pentru soluționarea pașnică a conflictelor din regiunea Mării Negre. De exemplu, **GUAM**, prin statele membre, a reușit aducerea acestor conflicte uitate în atenția comunității internaționale, prin introducerea a proiectului de rezoluție „Conflictele de durată din spațiul GUAM și implicațiile lor pentru pacea internațională, securitate și dezvoltare” pe agenda celei de-a 61 Sesiuni a Adunării Generale a ONU din decembrie 2006. Demersul s-a concretizat prin adoptarea unor rezoluții, mai ales cu caracter umanitar, precum: Statutul persoanelor strămutate și refugiaților din Abhazia, Georgia sau Situația în teritoriile ocupate din Azerbaidjan.

**Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră** (OCEMN), nu a avansat prea mult în ceea ce privește participarea la reglementarea conflictelor din aria sa de cooperare. De la declarația de la Istanbul din 25 iunie 1992 în care se susținea că „în regiune există conflicte serioase care reprezintă un pericol de izbucnire de noi tensiuni, ce ar trebui soluționate în conformitate cu principiile CSCE”<sup>30</sup> și până la declarația summit-ului aniversar din 25 iunie 2007 în care se recunoaște „existența conflictelor înghețate care împiedică cooperarea și necesitatea soluționării pașnice cât mai rapide a acestora pe baza principiilor și normelor dreptului internațional”<sup>31</sup>. După cum se observă, OCEMN s-a implicat doar la nivel declarativ, de-a lungul celor 15 ani organizația nedezvoltând strategii sau mijloace concrete de ducere la îndeplinirea acestor aspirații.

**Comunitatea pentru Alegere Democratică** (Community for Democratic Choice<sup>32</sup>), înființată la 2 decembrie 2005 prin adeziunea țărilor din regiunea cuprinsă între „cele trei mări” (Baltică, Neagră și Caspică), cu misiunea de a promova democrația, drepturile omului și statul de drept. Membrii acesteia văd organizația ca un instrument puternic de înlăturare a oricărui diviziuni în zona Baltica-Marea Neagră și oricărui tip de confruntare sau conflict înghețat. Însă, deocamdată, Comunitatea trebuie să-și dezvolte instituțiile și mijloacele de ducere la îndeplinire a acestor idealuri mărețe.

Diversele **agenții internaționale non-guvernamentale** (ONG) susțin că aceste conflicte sunt evoluții accidentale, iraționale, generate de anumite neînțelegeri reciproce și

<sup>30</sup> BSEC, *Summit Declaration on Black Sea Economic Cooperation*, Istanbul, 25 June 1992.

<sup>31</sup> BSEC, *Declaration on the Occasion of the Fifteenth Anniversary Summit of the Black Sea Economic Cooperation*, Istanbul, 25 June 2007.

<sup>32</sup> Vezi *Community of Democratic Choice*, [http://en.wikipedia.org/wiki/Community\\_of\\_Democratic\\_Choice](http://en.wikipedia.org/wiki/Community_of_Democratic_Choice).

inflamate de dorința de putere a liderilor locali. Ele depun eforturi pentru a schimba în sens pozitiv starea conflictuală latentă prin înăbușirea resentimentelor create de diferitele violențe izolate, promovarea contactului între părțile aflate în dispută și clarificarea condițiilor istorice care au generat conflictul<sup>33</sup>. Pe de o parte, sectorul ONG-urilor este implicat într-o serie de activități<sup>34</sup> care se referă la contacte bilaterale, multilaterale și pan-regionale, precum și la acțiuni de asistență umanitară, de pregătire, mass-media și schimb de informații, schimb de prizonieri, drepturile femeii, sporirea securității civililor, cercetare și dezbateri publice etc. Pe de altă parte, ONG-urile internaționale acceptă “regulile jocului” stabilite de autoritățile locale, nedorind să-și deterioreze relațiile cu acestea.

În final, putem spune că adoptarea, implementarea și succesul sau eșecul aplicării instrumentelor de gestionare a crizelor și prevenirii conflictelor depinde de capacitatea autorităților locale și structurilor internaționale competente de a se coordona și de a lua cele mai bune decizii. Structurile militare și civil-militare implicate în gestionarea situației de criză sau a unui conflict trebuie să acționeze în strânsă cooperare cu organismele și organizațiile regionale și internaționale, pentru a influența în sens pozitiv evoluțiile locale. Prin urmare, un accent deosebit trebuie pus nu neapărat pe extinderea cooperării, cât mai ales pe consolidarea acesteia.

---

<sup>33</sup> Vezi Austin Kirloy, *Promoting Stability on Europe's Borders: a Comparative Study of Kosovo, Transdnistria and Abkhazia*, Conflict Studies Research Centre, Special Series, 06/38, August 2006.

<sup>34</sup> Aytan Gahramanova, *Peace strategies in “frozen” ethnoterritorial conflicts: integrating reconciliation into conflict management. The case of Nagorno-Karabakh*, Arbeitspapiere – Mannheimer Zentrum für Europäische Sozialforschung, Nr. 103, 2007, p. 32.

## Concluzii și propuneri

- Comunitatea internațională face eforturi deosebite de gestionare a crizelor și prevenire/soluționare a conflictelor de pe mapamond, inclusiv în zona Mării Negre, însă mult dorită eră a păcii nu se va instaura prea curând. Specialiștii apreciază că războaiele viitorului imediat ar putea fi provocate și întreținute de: competiția pentru controlul resurselor; afirmarea identităților religioase, etnice și statale; disproporția dintre creșterea demografică și distribuția bogățiilor; efectele globalizării; ciocnirile între fundamentalismele ideologice și religioase etc.

- Complementaritatea utilizării puterii militare și a mijloacelor non-militare în soluționarea crizelor și a conflictelor este astăzi evidentă și mai eficace decât oricând în istoria universală. Doar soluțiile politice sprijinite de măsuri de descurajare prin mijloace militare, sau după caz de utilizarea efectivă a acestui instrument de putere, pot conduce la rezultate durabile în timp, care să asigure stabilitatea, ordinea și securitatea internațională, într-o lume mai democratică și mai sigură.

- Cu toate că un conflict înghețat este preferabil unui război deschis, această stare de status quo nu contribuie cu nimic la stabilitatea regiunii extinse a Mării Negre, ci dimpotrivă poate duce la radicalizarea părților și în final la reizbucnirea ostilităților. Ele reprezintă un obstacol major în fața oricărei inițiative regionale sau internaționale ce ar avea drept scop stabilizarea regiunii extinse a Mării Negre. Înainte de implementarea oricăreia dintre strategii, trebuie „dezghețate” și soluționate aceste dispute.

- Deși toate părțile direct și indirect implicate declară că doresc soluționarea conflictelor înghețate, putem spune că nu

există voința politică necesară, acestea fiind mai degrabă ignorate de elitele politice și opinia publică occidentală. Aceste zone constituie elemente de manevră pentru marii actori cu interese politice, economice, militare etc.

- În mod normal, toți actorii internaționali din regiune ar avea interesul să reglementeze în comun asemenea conflicte, și numai pentru faptul că zona extinsă a Mării Negre reprezintă un coridor strategic important unde interesele converg. Din păcate, principalii actori internaționali exploatează în interes propriu tensiunile și conflictele ponto-caspice pe fondul ambiguității legislației internaționale în ceea ce privește raportul dintre suveranitate și auto-determinare.

- Inițial, Rusia a promovat înghețarea politică a acestor conflicte cu scopul de a-și menține influența și controlul asupra fostelor republici și, mai ales, pentru a nu destabiliza situația etno-politică din Caucazul de Nord (Osetia de Nord, Cecenia, Karachai-Cerkessă, Adyghe, Kabardino-Balkaria, Ingushetia). Ulterior, această situație a favorizat gestionarea de către liderii de la Kremlin a traseelor, tranzitului și exporturilor de resurse energetice dinspre ex-sovietic spre Occident.

- Cu toate că diversele formate de negociere a unor acorduri pe termen lung în cazul conflictelor înghețate din regiunea Mării Negre, transformată într-o „intersecție” complicată de granițe geopolitice și geoeconomice, nu au avut rezultate palpabile, cel puțin ele au contribuit la menținerea păcii. Internaționalizarea și înlocuirea actualelor forțe de menținere a păcii cu forțe, la care să participe mai multe națiuni, mai multă poliție și caracterizate de o manevrabilitate sporită, vor constitui o bază solidă pentru relansarea procesului de reglementare a acestor conflicte.

- ONU va trebui să aibă, în continuare, rolul decisiv în legitimizarea utilizării forței, însă, în același timp, organizațiile regionale vor trebui să își dezvolte propriile mijloace de acțiune credibile și eficiente pentru a răspunde de o manieră adecvată

crizelor și conflictelor actuale și viitoare. De asemenea, vor trebui diversificate și dezvoltate instrumente pragmatice de construire a păcii.

- Probabil că, în viitorul apropiat, cea mai bună opțiune de reglementare ar fi un forum NATO-UE care să judece, gestioneze și soluționeze acest tip de conflict din Europa și nu numai. Cele două organizații dispun de resursele și capacitățile necesare de a asigura mecanismele diplomatice și de impunere a unor politici adecvate.

- România ar trebui să-și intensifice eforturile de internaționalizare a problematicii conflictelor înghețate din zona sa de interes. Implicarea țării noastre în negocierile politice și contribuția la soluționarea crizelor și conflictelor din zona extinsă a Mării Negre, mai ales a problemei transnistrene, ar trebui considerată o obligație majoră a diplomației românești în contextul noului statut de membră UE și NATO și a intereselor comune de creare a unei regiuni pașnică și prosperă.

- Credem că se impune un studiu mult mai amplu pe tema crizelor și conflictelor din regiunea Mării Negre, elaborat de un colectiv interdisciplinar, ale cărei concluzii și propuneri să fie supuse atenției factorilor de decizie politico-militari.

**EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”**

---

Redactor: Corina VLADU  
Tehnoredactor: Mirela ATANASIU

---

Bun de tipar: 22.12.2008

Hârtie: A3  
Coli tipar: 3,5

Format: A5  
Coli editură: 1,75

---

Lucrarea conține 56 pagini

**Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”**

---

**CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE**

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București  
Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93  
E-mail: [cssas@unap.ro](mailto:cssas@unap.ro), Site: <http://cssas.unap.ro>

100/159/2008

C. 223/2008